

Міністерство освіти і науки України

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

БУКВА ЗАКОНУ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

За редакцією
професора Л. М. Черноватого та доцента І. П. Липко

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів юридичних спеціальностей
вищих навчальних закладів*

Харків
«Право»
2043

УДК 811.111(075)
Б90

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист № 1/11-178 від 12.01.2011 р.)

Рекомендовано до опублікування вченою радою Національної юридичної академії України
імені Ярослава Мудрого (протокол № 8 від 19 лютого 2010 р.)

Рецензенти:

В. І. Карабан, доктор філологічних наук, професор;
О. Б. Бігич, доктор педагогічних наук, професор;
Л. І. Морська, доктор педагогічних наук, професор

Буква закону : навч. посіб. з англ. мови для навчання проф. спілкування
Б90 майбутніх правників / Л. М. Черноватий, І. П. Липко, С. М. Романюк,
А. В. Говорун, В. Я. Міщенко, О. І. Петухова, Н. А. Сорока, Т. М. Щокіна ; за ред.
Л. М. Черноватого, І. П. Липко. – Харків : Право, 2021. – 526 с.

ISBN 978-966-458-222-0

Зміст навчального посібника та його структура відповідають рекомендаціям Ради Європи й орієнтовані на вимоги міжнародної системи тестування ступеня володіння англійською мовою (IELTS). Відповідно до рекомендацій Програми для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування посібник зорієнтований як на студента, так і на процес навчання і базується на сучасних дидактичних принципах викладання і вивчення мов, що гарантує усвідомлення мовних міжкультурних особливостей та розвиток навчальної компетенції, а також акцентуацію уваги на соціокультурному змісті, текстовому характері комунікації та професійному контенті. Особливістю посібника є інтегрований розвиток усіх (говоріння, аудіювання, читання та письмо) мовленнєвих умінь з метою підвищення ефективності формування комунікативної компетенції студентів за рахунок виконання професійно вмотивованих комунікативних завдань. Зміст посібника визначається принципами його організації, а також базується на міжнародних рівнях володіння мовою, відповідає національним кваліфікаційним рівням досягнень (ОКХ та ОПП), має чітко сформульовані цілі навчання, ґрунтується на професійних та навчальних уміннях; охоплює професійний (сфери предметних знань), ситуативний (види діяльності тощо) та прагматичний зміст (практичні уміння); урахує попередній досвід та потреби студентів, є модульним за своєю організацією.

Для студентів юридичних спеціальностей (рівень бакалавра) закладів вищої освіти; фахівців, які прагнуть вдосконалити власні навички та вміння практичного володіння англійською мовою у галузі права.

УДК 811.111(075)

© Л. М. Черноватий: структура, типи та послідовність вправ, передмова, частини 1–3 уроку 1 (модуль 1), частини 1 уроків 1 (модулі 2–5), розділ «Рекомендації з підготовки письмових робіт», редагування тексту посібника, 2019

© І. П. Липко: ідея, редагування тексту посібника, 2019

© С. М. Романюк: попередня підготовка текстів і вправ до частини 4 уроку 1 та частини 3 уроку 2 (модуль 1), частин 2–3 уроків 1 (модулі 2 та 3), частини 2 уроку 2 та частин 1–2 уроків 6–7 (модуль 5), 2019

© А. В. Говорун: попередня підготовка текстів і вправ до частини 2 уроку 3 (модуль 1), частин 3–4 уроку 4 (модуль 2), частин 4–5 уроку 4 (модуль 3), частин 2–3 уроку 1 та частин 3–4 уроку 4 (модуль 4), 2019

© В. Я. Міщенко: попередня підготовка текстів і вправ до частини 3 уроку 3 (модуль 1), частини 3 уроку 2 та частин 3–4 уроку 3 (модуль 2), частини 3 уроку 3 та частини 1 уроку 4 (модуль 3), частин 3–4 уроку 3 (модуль 4), частин 1–2 уроку 3 (модуль 5), 2019

© О. І. Петухова: попередня підготовка текстів і вправ до частини 1 уроку 2 (модуль 1), частин 1–2 уроку 2 (модуль 2), частин 1, 2, 3 уроку 2 (модуль 3), частин 1, 2, 3 уроку 2 та частини 1 уроку 3 (модуль 4), 2019

© Н. А. Сорока: попередня підготовка текстів і вправ до частини 1 уроку 3 (модуль 1), частин 1–2 уроку 3 (модулі 2 та 3), частини 2 уроку 3 (модуль 4), частин 1–2 уроку 4 та частин 1–2 уроку 5 (модуль 5), 2019

© Т. М. Щокіна: попередня підготовка текстів і вправ до частини 2 уроку 2 (модуль 1), частин 1–2 уроку 4 (модуль 2), частин 2–3 уроку 4 (модуль 3), частин 1–2 уроку 4 (модуль 4), частин 1–2 уроку 1 та частини 1 уроку 2 (модуль 5), 2019

© Видавництво «Право», 2021

ISBN 978-966-458-222-0

L. M. Chernovaty, I. P. Lipko, S. M. Romanyuk, A. V. Hovorun, V. Ya. Mishchenko, O. I. Petukhova, N. A. Soroka, T. M. Shchokina. *The Letter of the Law: Practical Course of Legal English for University Students Majoring in Law.* – Kharkiv : Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine, 2019. – 526 p.

The content and structure of the textbook meet the internationally recognized standards (CEF 2001) and take into account the requirements of the IELTS system of communicative competence assessment. According to the recommendations of the ESP National Curriculum for Universities, the textbook is both student- and language acquisition-centered, basing on modern didactic principles of language teaching and learning that guarantees the realization of intercultural differences and the development of cognitive competence. The course also focuses on the sociocultural and textual aspects of communication, as well as on its professional content. The underlying idea of the integrative development of all skills (speaking, listening, reading and writing) contributes to the improvement of students' communicative competence by means of accomplishing professionally oriented communicative tasks. The content of the textbook is the function of the principles of its organization, the language proficiency levels as specified in the CEF (2001) and meets the Ukrainian established national standards in language teaching and learning. The course is based on the clear-cut aims and objectives of teaching, professional and cognitive skills, embracing the professional (job-related areas), situational (job-related situations) and pragmatic (practical skills) components; takes into account the students' needs and experience; has a modular structure.

For undergraduate students majoring in Law; professionals striving to improve their communicative competence in Legal English.

ISBN 978-966-458-222-0

Reviewers:

V. I. Karaban, Doctor of Letters (Philology), Full Professor

O. B. Bihych, Doctor of Letters (TEFL), Full Professor

L. I. Morska, Doctor of Letters (TEFL), Associate Professor

The decision of the Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1/11-178, of 12.01.11.

© L. M. Chernovaty: structure, exercise types and succession, preface, Parts 1-3 of Lesson 1 (Module 1), Parts 1 of Lessons 1 (Modules 2-5), Section “Recommendations on Creative Writing Work”, editing the text of the textbook, 2019

© I. P. Lipko: idea, editing the text of the textbook, 2019

© S. M. Romanyuk: preliminary preparation of texts and exercises for Part 4 Lesson 1 and Part 3 Lesson 2 (Module 1), Parts 2-3 Lessons 1 (Modules 2 and 3), Part 2 Lesson 2 and Parts 1-2 Lessons 6-7 (Module 5), 2019

© A. V. Hovorun: preliminary preparation of texts and exercises for Part 2 Lesson 3 (Module 1), Parts 3-4 Lesson 4 (Module 2), Parts 4-5 Lesson 4 (Module 3), Parts 2-3 Lesson 1 and Parts 3-4 Lesson 4 (Module 4), 2019

© V. Ya. Mishchenko: preliminary preparation of texts and exercises for Part 3 Lesson 3 (Module 1), Part 3 Lesson 2 and Parts 3-4 Lesson 3 (Module 2), Part 3 Lesson 3 and Part 1 Lesson 4 (Module 3), Parts 3-4 Lesson 3 (Module 4), Parts 1-2 Lesson 3 (Module 5), 2019

© O. I. Petukhova: preliminary preparation of texts and exercises for Part 1 Lesson 2 (Module 1), Parts 1-2 Lesson 2 (Module 2), Parts 1, 2, 3 Lesson 2 (Module 3), Parts 1, 2, 3 Lesson 2 and Part 1 Lesson 3 (Module 4), 2019

© N. A. Soroka: preliminary preparation of texts and exercises for Part 1 Lesson 3 (Module 1), Parts 1-2 Lesson 3 (Modules 2 and 3), Part 2 Lesson 3 (Module 4), Parts 1-2 Lesson 4 and Parts 1-2 Lesson 5 (Module 5), 2019

© T. M. Shchokina: preliminary preparation of texts and exercises for Part 2 Lesson 2 (Module 1), Parts 1-2 Lesson 4 (Module 2), Parts 2-3 Lesson 4 (Module 3), Parts 1-2 Lesson 4 (Module 4), Parts 1-2 Lesson 1 and Part 1 Lesson 2 (Module 5), 2019

© Publishing House “Pravo”, 2019

ISBN 978-966-458-222-0

ПЕРЕДМОВА

Даний підручник призначений для розвитку англомовних навичок і умінь студентів юридичних спеціальностей на рівні бакалавра. Необхідність підготовки подібного підручника пояснюється змінами, що відбулися в останнє десятиріччя. Як зазначається у новій типовій Програмі для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування, розширення Європи призвело до радикальних змін у сфері освіти. Розбудова європейського простору вищої освіти висуває складні завдання щодо збільшення мобільності студентів, більш ефективного міжнародного спілкування, легшого доступу до інформації та більш глибокого взаєморозуміння. Саме в руслі таких тенденцій підручник дозволяє студентам розвивати мовну компетенцію й стратегії, які їм необхідні для ефективної участі у процесі навчання і в тих ситуаціях професійного спілкування, в яких вони можуть опинитися.

Відповідно до Державного стандарту базової та повної середньої освіти, вступний рівень володіння іноземною мовою абітурієнтів вищих закладів освіти має бути не нижчим рівня *B1+*. Саме на такий вхідний рівень і розрахований підручник. Якщо ж реальний рівень володіння іноземною мовою вступників до конкретного вищого закладу освіти є нижчим рівня *B1+*, то, відповідно до рекомендацій Програми для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування, доцільно організувати факультативні курси з англійської мови, аби підняти якість володіння нею до рівня *B1+*.

Визначаючи цільовий рівень студентів, які будуть навчатися за даним підручником, слід було врахувати існуючі вимоги щодо рівнів володіння іноземною мовою в академічному і професійному середовищах у світових масштабах. Такі вимоги варіюються залежно від сфери людської діяльності, до роботи в якій готуються студенти. Програма для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування відносить право до спеціалізації, що вимагає складної мовної поведінки. Відповідно Програма визначає рівень *B2* як імовірно прийнятний для бакалаврів у галузі права. Обсяг часу, необхідний для досягнення згаданого рівня, за умови, що якість володіння іноземною мовою абітурієнтів є не нижчою рівня *B1+*, згадана Програма оцінює у 200 аудиторних годин. Саме на таку кількість годин і розрахований даний підручник. Досягнення більш високих рівнів можливе за умови збільшення кількості аудиторних годин за рахунок введення відповідних спецкурсів та факультативних занять.

Виходячи із змісту вимог до рівня *B2*, а також Програми для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування, були сформульовані завдання, досягнення яких було визначено метою навчання в межах даного підручника. Відповідно до змісту згаданих завдань, англомовна комунікативна компетенція випускника, що одержує ступінь бакалавра у галузі права, має дозволяти йому ефективно спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, а саме: 1) обговорювати фахові питання для досягнення порозуміння зі співрозмовником; 2) здійснювати публічні виступи з професійних питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та форми ведення дискусій; 3) знаходити нову інформацію, що міститься в англомовних фахових матеріалах, користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією; 4) аналізувати англомовні джерела для отримання даних, необхідних для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень; 5) створювати англомовні тексти й документи з фахових питань; 6) вести ділову й професійну переписку з урахуванням міжкультурних комунікативних та професійних особливостей; 7) перекладати професійні тексти з англійської мови на українську та навпаки, користуючись двомовними термінологічними словниками, включаючи електронні.

Відповідно до рекомендацій Програми для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування, зміст підручника зорієнтований як на студента, так і на процес навчання і базується на сучасних дидактичних принципах викладання і вивчення мов. Реалізація згаданих принципів спрямована на усвідомлення мовних міжкультурних особливостей та розвиток навчальної компетенції, а також зосереджує увагу на

соціокультурному змісті, текстовому характері комунікації та активізації інтересу студентів.

Характерною особливістю підручника є інтегрований розвиток усіх чотирьох (говоріння, аудіювання, читання та письмо) мовленнєвих умінь з метою підвищення ефективності формування комунікативної компетенції студентів за рахунок виконання різноманітних професійно вмотивованих комунікативних завдань. Такий підхід, однак, не є догматичним. Хоча переважна більшість завдань ґрунтується на комунікативній методиці, викладачі заохочуються до застосування будь-яких методів і прийомів, які вони вважають доцільними й ефективними для досягнення конкретних цілей на конкретних відрізках навчання. Прагнучи реалізувати Загальноєвропейські рекомендації з питань мовної освіти, автори підручника намагалися максимально узгодити зміст іншомовної підготовки з цілями і змістом спеціальності студентів.

Важливою метою підручника є стимулювання самостійності студентів, розвиток їх критичного мислення, здатності вирішення проблем, презентації ідей тощо. У такий спосіб здійснюється спроба інтегративного розвитку мовної, прагматичної та міжкультурної компетенції студентів.

Підручник орієнтований на вміння і є модульним за своїм характером. Структурно робота складається з п'яти модулів, засвоєння змісту кожного з яких розраховано на один семестр. Модулі, у свою чергу, розбиваються на уроки, а уроки – на частини, кількість яких залежить від обсягу відповідного матеріалу. Кожна частина розрахована на одне аудиторне заняття, включаючи й самостійну роботу студентів удома та факультативні завдання. Така структура забезпечує послідовність і варіативність навчання, а також можливість його індивідуалізації.

Застосування підручника розраховане на досягнення таких цілей, сформульованих у Програмі для вищих закладів освіти з навчання англійської мови для професійного спілкування: 1) практична: розвинути загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетенції студентів (лінгвістичну, соціолінгвістичну й прагматичну) для ефективного спілкування у фаховому середовищі; 2) освітня: розвинути загальні компетенції студентів (декларативні знання, вміння й навички, вміння вчитися) та здібності до самооцінки й самостійного навчання; 3) пізнавальна: залучати студентів до видів діяльності, які розвивають їхні пізнавальні здібності; 4) розвиваюча: формувати загальні компетенції з метою розвитку цінностей та ідеалів студентів, а також зміцнення їх упевненості як користувачів мови та позитивного ставлення до вивчення іноземної мови; 5) соціальна: розвинути критичний підхід, уміння спілкування та прагнення брати участь у функціонуванні міжнародного середовища; 6) соціокультурна: забезпечити глибоке розуміння міжнародних соціокультурних проблем для розвитку здатності вести ефективну комунікативну діяльність у міжкультурних професійних ситуаціях.

Зміст підручника визначається принципами його організації, а також базується на міжнародних рівнях володіння мовою, відповідає національним кваліфікаційним рівням досягнень (ОКХ та ОПП), має чітко сформульовані цілі навчання, ґрунтується на професійних та навчальних уміннях; охоплює професійний (сфери предметних знань), ситуативний (види діяльності тощо) та прагматичний зміст (практичні уміння); урахує попередній досвід та потреби студентів, є модульним за своєю організацією.

Зміст підручника спрямований на формування професійної комунікативної компетенції, тобто мовленнєвої поведінки, що є специфічною для професійного середовища майбутніх правників. Мовленнєва поведінка, у свою чергу, вимагає наявності мовленнєвих умінь, а також соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, необхідних для виконання завдань, пов'язаних із професійною діяльністю майбутніх юристів.

Мовленнєві вміння, як уже згадувалося раніше, розвиваються інтегровано, однак згадана інтеграція здійснюється відповідно до мовленнєвої поведінки, яка є специфічною для сфер і ситуацій, пов'язаних із професійною діяльністю майбутнього правника – у кожному окремому випадку пріоритет надається більш важливим із них у конкретній ситуації.

Перекладацькі вміння, які входять до ширшої категорії посередницької компетенції, що включає ще й такі види діяльності, як складання резюме та переказ текстів тією ж мовою, визначається Програмою лише як другорядний продукт навчання, а тому роль перекладу (крім функції контролю розуміння англомовних текстів) є обмеженою і зводиться до контролю засвоєння переважно лексичних одиниць відповідного відрізка підручника за допомогою останньої вправи у кожній частині уроків підручника.

Лексична та граматична компетенції як складники лінгвістичної компетенції формуються за рахунок виконання різноманітних вправ, види та співвідношення яких значною мірою варіюються залежно від етапу навчання та змісту матеріалу. Мовленнєві функції, необхідні для виконання комунікативних завдань, визначаються контекстом, пов'язаним із характером професійних ситуацій, що розглядаються на даному етапі навчання. Семантична компетенція, тобто здатність студента усвідомлювати й контролювати організацію змісту, формується у процесі розвитку мовленнєвої компетенції, оскільки питання змісту посідають центральне місце в комунікації. Фонологічна, орфографічна та орфоепічна компетенції, відповідно до вимог Програми, формуються лише настільки, наскільки це є необхідним для усної та письмової комунікації в рамках професійного середовища, що відповідає цільовому рівню володіння англійською мовою (B2). Соціокультурна компетенція, тобто розуміння й тлумачення різних аспектів культури і мовної поведінки у професійному середовищі, формується в процесі розвитку мовленнєвої компетенції за рахунок підбору змісту відповідного матеріалу. Професійна комунікативна компетенція, яка є головною у даному підручнику, формується за рахунок виконання різноманітних вправ з текстами, що містять фахову інформацію, засвоєння якої є необхідним майбутнім правникам для здійснення комунікації у професійних ситуаціях спілкування.

Підручник є професійно зорієнтованим, а його зміст організовано відповідно до професійних умінь загального характеру, необхідних у різноманітних професійних сферах і ситуаціях. Ці вміння проявляються в різних типах мовленнєвої поведінки. Узагальнено розподіл тем, професійних ситуацій та мовленнєвих функцій показано далі.

Розподіл тем, професійних ситуацій та мовленнєвих функцій у підручнику

Модуль 1. Система державного управління в США, Великій Британії та Україні (40 годин)	
Професійні теми	Професійні уміння
Система державного управління: джерела та гілки влади	Читання з метою пошуку інформації
Законодавча влада у Великій Британії. Парламент	Виклад відношення
Законодавча влада в США. Конгрес	Установлення контактів
Законодавча влада в Україні. Верховна Рада	Розвиток контактів
Виконавча влада в США. Президент	Читання з метою пошуку інформації
Виконавча влада в США. Уряд	Запит інформації, пропозиції
Виконавча влада у Великій Британії. Монарх	Читання з метою пошуку інформації
Виконавча влада у Великій Британії. Уряд	Читання з метою пошуку інформації
Виконавча влада в Україні. Президент та уряд	Виклад інформації
Політичні партії в США	Читання з метою пошуку інформації
Вибори в США	Виклад інформації
Політичні партії у Великій Британії	Розвиток контактів
Вибори у Великій Британії	Читання з метою пошуку інформації

Політичні партії та вибори в Україні	Читання з метою пошуку інформації
--------------------------------------	-----------------------------------

Модуль 2. Судова система. Цивільний процес. Кримінальний процес (40 годин)	
Професійні теми	Професійні уміння
Конституція США	Читання з метою обробки інформації
Конституційний процес у Великій Британії	Виклад інформації
Конституція України	Читання з метою обробки інформації
Судова система США	Виклад інформації
Судова система у Великій Британії	Читання з метою обробки інформації
Судова система в Україні	Розвиток контактів
Цивільний процес у США – 1	Читання з метою обробки інформації
Цивільний процес у США – 2	Запит інформації, пропозиції
Цивільний процес у Великій Британії	Виклад відношення
Цивільний процес в Україні	Виклад інформації
Кримінальний процес у США – 1	Виклад інформації
Кримінальний процес у США – 2	Читання з метою обробки інформації
Кримінальний процес у Великій Британії	Виклад відношення
Кримінальний процес в Україні	Виклад інформації

Модуль 3. Судові слухання та післясудові процедури (40 годин)	
Професійні теми	Професійні уміння
Загальні принципи судових слухань	Складання звітів, листів тощо
Справи з участю та без участі присяжних	Складання звітів, листів тощо
Розподіл обов'язків між суддею та присяжними	Складання звітів, листів тощо
Відбір присяжних	Складання звітів, листів тощо
Вступні виступи адвокатів сторін	Складання звітів, листів тощо
Презентація свідчень та свідків	Складання звітів, листів тощо
Первинне та перехресне опитування	Складання звітів, листів тощо
Заперечення адвокатів сторін	Складання звітів, листів тощо
Речові докази	Складання звітів, листів тощо
Заключні виступи адвокатів сторін	Складання звітів, листів тощо
Напутні слова судді присяжним	Складання звітів, листів тощо
Нарада журі та винесення вироку	Складання звітів, листів тощо
Рішення у цивільних справах та їх примусове виконання	Складання звітів, листів тощо
Післясудові клопотання	Складання звітів, листів тощо

Модуль 4. Види правопорушень, покарань та права обвинувачених (40 годин)	
Професійні теми	Професійні уміння
Поняття правопорушення. Тягар доведення	Презентація і передача інформації
Види правопорушень – 1	Презентація і передача інформації
Види правопорушень – 2	Презентація і передача інформації
Види покарань – 1	Презентація і передача інформації
Види покарань – 2	Презентація і передача інформації
Співвідношення покарань та змісту вироку	Презентація і передача інформації

Посилення покарання за застосування вогнепальної зброї	Презентація і передача інформації
Процедура винесення вироку – 1	Презентація і передача інформації
Процедура винесення вироку – 2	Презентація і передача інформації
Правопорушники, що не підлягають пробації	Презентація і передача інформації
Конституційні права. Обшуки та виїмки	Презентація і передача інформації
Повідомлення про пред'явлення обвинувачення	Презентація і передача інформації
Інші конституційні права – 1	Презентація і передача інформації
Інші конституційні права – 2	Презентація і передача інформації

Модуль 5 Міжнародні організації, Європейське право та міжнародні угоди у галузі прав людини (40 годин)	
Професійні теми	Професійні уміння
Організація Об'єднаних Націй	Участь у дискусії
Європейський Союз	Участь у дискусії
Європейське право	Участь у дискусії
Організація з безпеки та співпраці у Європі	Участь у дискусії
НАТО	Участь у дискусії
Загальна декларація з прав людини	Участь у дискусії
Міжнародна конвенція з цивільних та політичних прав	Участь у дискусії
Міжнародна конвенція з економічних, соціальних та культурних прав	Участь у дискусії

Система вправ, що застосовується у підручнику, тісно пов'язана з комплексним характером розвитку мовленнєвих умінь та навичок, зміст якого вже розглядався вище. Перед початком роботи, спрямованої на згаданий розвиток, пропонується завдання, що є за змістом «мозковим штурмом», коли студенти активізують наявні у їх свідомості знання в масштабах усієї групи, збагачуючи, таким чином, колективний багаж знань, який, у свою чергу, стає надбанням і кожного студента групи. Відповідно це готує студентів до виконання наступної вправи, де в межах цілісного тексту вводиться перша порція фонових знань та пов'язаних з ними термінологічних одиниць, які позначають поняття, що входять до складу згаданих знань. Завданням дотекстових вправ (на розвиток імовірнісного прогнозування, контекстуальної здогадки тощо) є попереднє засвоєння значень слів, з якими студенти потім зустрічаються в тексті. Метою текстових вправ є закріплення таких слів на рівні тексту, а також засвоєння системи базових понять, що входять до змісту відповідної ділянки роботи майбутніх правників. На післятекстовому етапі студенти навчаються застосовувати засвоєні поняття та терміни для вирішення нових мовленнєвих завдань з використанням додаткової інформації, яка подається у факультативних текстах, тобто завданням цього етапу є розвиток мовленнєвих умінь. Для урізноманітнення змісту роботи широко застосовуються прийоми рекурсивної роботи, коли студенти виконують дві-три вправи на матеріалі одного й того ж тексту, проте здійснюють різні операції щодо нього, знову й знову аналізуючи інформацію, яку він містить, що спричинює мимовільне запам'ятовування як його змісту, так і відповідних лексичних одиниць.

Оцінювання якості мовленнєвої компетенції слід проводити впродовж усього курсу навчання.

Поточне оцінювання може включати формалізовані тести типу заповнення пропусків у цілісному тексті, завдання з множинним вибором, пошук відповідників тощо або оцінювання мовленнєвої поведінки студентів у заданих ситуаціях, їхніх доповідей на задану тему, оцінювання творчих робіт та звітів про опрацювання джерел. Поточне оцінювання здійснюється 2–3 рази на семестр і дозволяє отримати оперативну інформацію про результати навчання студента на конкретному відрізку відповідного модуля. Результати поточного оцінювання можуть спричинити необхідність модифікування робочої програми, якщо результати навчання відхиляються від запрограмованих.

Модульне оцінювання, яке проводиться наприкінці кожного модуля, доцільно проводити у скороченому форматі тесту *FCE (First Certificate in English)*, тобто за допомогою комплексного тесту, який включає чотири частини, зміст яких варіюється залежно від модуля. У непарних модулях рекомендується така структура тесту: 1) аудіювання (20 хвилин, 2 тексти: I – розуміння загального змісту, II – розуміння деталей) має форму підтвердження або спростування, множинного вибору, заповнення пропусків або таблиць тощо, знаходження відповідника, дописування незакінчених речень; 2) читання (30 хвилин, 2 тексти: призначення текстів та варіанти форми виконання – такі ж, як і при контролі аудіювання), структура вправ для навчання читання у підручнику відповідає тій, яка використовується при тестуванні; 3) письмо (30 хвилин, написання творчої роботи за завданням) (див. рекомендації з підготовки різних типів творчих письмових робіт наприкінці підручника).

У парних модулях структура тесту виглядає так: 1) аудіювання (20 хвилин, 2 тексти: I – пошук конкретної інформації, II – розпізнавання смислу та факторів відношення), форма тесту така ж, як і в непарних модулях; 2) читання (30 хвилин, 2 тексти: призначення текстів та варіанти форми виконання – такі ж, як і при контролі аудіювання); 3) письмо (30 хвилин, написання міні-твору за завданням (120 слів)).

Рівень говоріння студентів перевіряється окремо протягом кількох останніх занять (18–24 хвилини на занятті): студентів тестують парами (6 хвилин на кожену пару, два завдання: I – порівняння, протиставлення та розмірковування з візуальною опорою на малюнки; II – розвиток теми, яка обговорювалася в частині I, з перенесенням обговорення на професійні сфери майбутніх правників). Під час тестування конкретної пари решта студентів одержують завдання з виконання вправ, що містяться у підручнику.

Підсумкове оцінювання, яке проводиться для перевірки рівня володіння англійською мовою наприкінці усього передбаченого Програмою курсу навчання, є всебічним за характером і за формою відповідає повному формату тесту *FCE*, тобто об'єднує завдання парних та непарних модулів і відповідно потребує двох занять (160 хвилин). Ця форма оцінювання дозволяє з'ясувати, чи досягли студенти мети, визначеної курсом, Програмою та даним підручником.

Для забезпечення вправ на розвиток навичок та умінь аудіювання до комплекту з посібником включено компакт-диск, начитаний носіями англійської мови. Англо-українські та українсько-англійські абеткові словники після кожної частини уроку роблять підручник зручним у користуванні, а наявність у «Книзі для викладача» ключів до переважної більшості вправ та розділу *Tapescripts* з текстами, записаними на компакт-диск, створює сприятливі умови для самостійної роботи учнів. Рекомендуємо також використовувати спеціальні словники (див., зокрема: Карабан В. І. Англо-український юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2003; Карабан В. І. Українсько-англійський юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2004).

Експериментальна перевірка змісту посібника на факультеті підготовки юристів для МЗС Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого (м. Харків) показала, що його застосування сприяє ефективному розвитку англійської комунікативної компетенції майбутніх юристів.

При підготовці підручника були використані ресурси Інтернету і такі джерела:

Балла М. І. Англо-український словник: в 2 т. – К.: Освіта, 1996; Карабан В. І. Англо-український юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2003; Карабан В. І. Українсько-англійський юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2004; Програма з англійської мови для професійного спілкування / Кол. авт.: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. Є. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005; Ребрій О. В. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури: Європейський союз та інші міжнародні організації. – Вінниця: Нова книга, 2009; Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Липко І. П. Переклад англомовної юридичної літератури. – Вінниця: Нова книга, 2006; Черноватий Л. М., Карабан В. І. та ін. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури: Система державного управління США: Навч. посіб. для ВНЗ. – Вінниця: Нова книга, 2006; Черноватий Л. М., Карабан В. І., Ганічева Т. В. та ін. Переклад англомовної громадсько-політичної літератури: Міжнародні угоди у галузі прав людини: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – Вінниця: Нова книга, 2006; Evans V. Successful Writing. Intermediate. – Newbury: Express Publishing, 2000; Evans V. Successful Writing. Upper Intermediate. – Newbury: Express Publishing, 2004; Focus on Britain. – L.: Foreign and Commonwealth Office, 2003; Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference. – Council for Cultural Cooperation, Education Committee. – Strasbourg, 2001. – <http://www.ecml.at/default.asp>; Oxford Collocations Dictionary of English. – OUP, 2002; The Law and You. – OSBE&OSBF: Columbus, 1993; Transparency in Government. – Vienna: US Dept of State, 2000; Universal Declaration of Human Rights. – Available from: < <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm> >; International Covenant on Civil and Political Rights. – Available from: < http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm >; International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. – Available from: < http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_cescr.htm >.

ПОДЯКА

Автори висловлюють глибоку вдячність «Асоціації юристів штату Огайо» та «Фонду юристів штату Огайо» за надання дозволу використання їхнього видання (*The Law and You. – OSBE&OSBF: Columbus, 1993*) при підготовці цього посібника, особисто члену «Асоціації юристів штату Огайо» пану Еду Марксу (м. Цинциннаті, США), а також керівництву Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого (м. Харків) за підтримку в процесі створення цього підручника, зокрема проректору з навчально-методичної роботи академіку Комарову В'ячеславу Васильовичу, який надихнув на реалізацію цього проекту.

PREFACE

The textbook is intended for the development of the communicative competence in Legal English of undergraduate students majoring in Law. The need for the textbook is explained by the changes that have been happening in the last decade. As it is stated in the new ESP National Core Curriculum for Universities, the expansion of Europe resulted in the radical changes in education. The development of the European space of higher education has contributed to the emergence of new challenges related to the increase of students' mobility, better international communication, easier access to information and more profound mutual understanding. It is in the framework of such tendencies that the present textbook helps the students to develop their communicative competence and the strategies required to effectively participate in the learning process, as well as in the situations of professional communication they may find themselves in.

According to the National secondary school standard, the school-leaving proficiency level should be at least *B1+*. It is exactly this level that the text is based on. If the students' entry level is below *B1+*, the new ESP National Core Curriculum for Universities recommends to encourage students to bridge the gap through extra training offering optional language courses to them.

Determining the target level of students who are going to use this textbook, one should take into account the existing requirements for language proficiency levels in academic and professional environments worldwide. Those requirements vary depending on the sphere of human activity the students are going to work in.

The new ESP National Core Curriculum for Universities classifies Law as a linguistically demanding specialism. Accordingly, the Curriculum determines the *B2* level as probably acceptable for the Bachelor of Law's degree courses. The above mentioned Curriculum estimates the amount of contact hours needed to reach the *B2* level starting from *B1+* level as being equal to 200. It is exactly this amount of time that the present textbook is based on. The higher levels may be achieved through offering extra language courses to the students.

Taking into account the target level of students and the requirements of the new ESP National Core Curriculum for Universities, the tasks of teaching Legal English in the framework of the present textbook, have been formulated as follows. The Bachelor of Law's communicative competence in Legal English should enable him/her to efficiently communicate in professional surroundings: 1) discuss professional issues to reach mutual understanding; 2) make public speeches on professional issues using appropriate means of verbal communication and debating; 3) find the new information contained in professional materials in English using appropriate search methods and terminology; 4) analyze English language sources to obtain data required to accomplish professional tasks and taking professional decisions; 5) produce texts and documents related to professional issues in English; 6) conduct business and professional correspondence taking into account intercultural communicative and professional peculiarities; 7) translate professional texts from English into Ukrainian and vice versa using two-language dictionaries, including electronic ones.

According to the recommendations of the ESP National Curriculum for Universities, the textbook is both student- and language acquisition-centered, basing on modern didactic principles of language teaching and learning that guarantees the realization of intercultural differences and the development of cognitive competence. The course also focuses on the sociocultural and textual aspects of communication, as well as on its professional content.

The underlying idea of the integrative development of all skills (speaking, listening, reading and writing) contributes to the improvement of students' communicative competence by means of accomplishing professionally oriented communicative tasks. However this approach is flexible. Though the majority of tasks are based on the communicative approach, the teachers are encouraged to use any methods or ways they view as necessary and efficient within a particular period of teaching. Striving to implement the principles of Common European Framework of

Reference for Languages (CEF 2001), the authors of the textbook tried to adapt the content of the students' language training with the requirements of their professional development.

An important objective of the textbook is stimulating the students' independence, the development of their critical thinking, ability to solve problems, present ideas etc, thus contributing to the students' integrative development of language, pragmatic and intercultural competence development.

The textbook is skill-oriented and modular in its structure, including five modules, one module per each of the five semesters. The modules are further subdivided into Lessons and Parts with the amount of the latter depending on the amount of appropriate material. Each part is intended for one class-period, including the students' independent and home work, as well as optional tasks, enabling the consistency and variability of teaching and learning, and its individualization.

The textbook strives to achieve the aims proclaimed in the ESP National Curriculum for Universities (p.33-34): 1) practical: to develop students' general and professionally oriented communicative language competences (linguistic, sociolinguistic and pragmatic) to allow them to communicate effectively in their academic and professional environments; 2) educational: to develop students' general competences (declarative knowledge, skills and know-how, ability to learn), self-evaluation and autonomous learning; 3) cognitive: to expose students to the types of activities that develop their cognitive abilities; 4) developmental: to form general competences to develop students' values and ideals, as well as to foster students' confidence as users of the language and positive attitudes toward learning the target language; 5) to develop students' critical self-awareness, interpersonal skills and willingness to participate in the functioning of international environment; 6) socio-cultural: to develop a broad understanding of important and different international socio-cultural problems to conduct efficient communication in intercultural professional situations.

The content of the textbook is the function of the principles of its organization, the language proficiency levels as specified in the CEF (2001) and meets the Ukrainian established national standards in language teaching and learning. The course is based on the clear-cut aims and objectives of teaching, professional and cognitive skills, embracing the professional (job-related areas), situational (job-related situations) and pragmatic (practical skills) components; takes into account the students' needs and experience; has a modular structure.

The content of the textbook is directed at the development of professional communicative competence, i.e. a language behavior specific for the professional environment of future lawyers. Such behavior, in its turn, requires speech skills, as well as socio-linguistic and pragmatic competences needed for performing job-related tasks.

Speech skills, as it has been mentioned before, are developed in an integrated way, however such integration is carried out according to the language behavior specific for the specialism-related spheres and situations – priority is given to those which are considered more important in a given situation.

Translation skills, being part of a wider category of mediation competence, which also includes summarizing and paraphrasing texts in the same language, is determined in the ESP National Curriculum for Universities as a 'by-product of learning', that is why the role of translation (except for the control of understanding texts in English) is limited and is mostly reduced to the control of acquisition of the vocabulary items related to the appropriate part of the textbook by means of the last exercise in each Part of the textbook Lessons.

Lexical and grammatical competences, being part of a wider category of linguistic competences, are developed through exercises, whose types and correlation varies substantially depending on the stage of teaching/learning and the material to be acquired. Language functions required to fulfill the communicative tasks are defined by the specialism-related context being dealt with at the given stage of teaching/learning. The semantic competence, i.e. the learner's awareness and control of the organization of meaning, is integrated into the development of communicative competence as issues of meaning are of paramount importance for communication.

Phonological, orthographic and orthoepic competences, according to the ESP National Curriculum for Universities, are developed only to the extent necessary to communicate orally and in writing within a professional environment as required by the target *B2* level of language proficiency. The socio-cultural competence, i.e. the learner's awareness and interpretation of different aspects of culture and language behavior in the professional environment, is also integrated into the development of communicative competence by means of appropriate content selection.

Professional communicative competence, which is a focus in this textbook, is developed through the performance of various exercises based on the texts, containing the information required by future lawyers to communicate in job-related situations.

The textbook is professionally oriented, and its content is organized according to the general professional skills needed in various types of job-related spheres and situations. Those skills are manifested in various types of communicative behavior. The general distribution of job-related topics and skills, as well as language functions is as follows.

The distribution of topics, job-related skills and language functions in the textbook

Module 1. State Government System in the USA, United Kingdom and Ukraine (40 hours)	
Job-related topics	Job-related skills
State Government System: Sources and Branches of Power	Reading for information
UK Legislative Power. Parliament	Expressing attitude
US Legislative Power. Congress	Establishing contacts
Legislative Power in Ukraine. Verkhovna Rada	Developing contacts
US Executive. President	Reading for information
US Executive. Government	Requesting information. Proposals
UK Executive Power. Monarch	Reading for information
UK Executive Power. Government	Reading for information
Executive Power in Ukraine. President and Government	Presenting information
US Political Parties	Reading for information
US Elections	Presenting information.
UK Political Parties	Developing contacts
UK Elections	Reading for information
Political Parties and Elections in Ukraine	Reading for information

Module 2. Court System and Legal Procedure in Civil and Criminal Cases (40 hours)	
Job-related topics	Job-related skills
US Constitution	Reading for information processing.
UK Constitutional Process	Presenting information.
Constitution of Ukraine	Reading for information processing
US Court System	Presenting information.
UK Court System	Reading for information processing
Ukrainian Court System	Developing contacts
US Civil Procedure - 1	Reading for information processing
US Civil Procedure - 2	Requesting information Proposals
UK Civil Procedure	Expressing attitude
Civil Procedure in Ukraine	Presenting information
US Criminal Procedure - 1	Presenting information.
US Criminal Procedure - 2	Reading for information processing

UK Criminal Procedure	Expressing attitude
Criminal Procedure in Ukraine	Presenting information

Module 3. Trial and Post-Trial Procedures (40 hours)	
Job-related topics	Job-related skills
Main Principles of Trial	Writing reports, letters etc.
Jury and Non-Jury Cases	Writing reports, letters etc.
Division of Labor Between Judge and Jury	Writing reports, letters etc.
Choosing the Jury	Writing reports, letters etc.
Opening Statements	Writing reports, letters etc.
Presentation of Evidence and Witnesses	Writing reports, letters etc.
Direct and Cross Examination	Writing reports, letters etc.
Objections	Writing reports, letters etc.
Exhibits (Tangible Evidence)	Writing reports, letters etc.
Closing Arguments	Writing reports, letters etc.
Jury Instruction	Writing reports, letters etc.
Jury Deliberation and Verdict	Writing reports, letters etc.
Judgments and Enforcement in Civil Cases	Writing reports, letters etc.
Post-Trial Motions	Writing reports, letters etc.

Module 4. Types of Offenses, Penalties and Constitutional Rights (40 hours)	
Job-related topics	Job-related skills
Notion of Offense. Burden of Proof	Presenting information and passing it over
Types of Offenses – 1	Presenting information and passing it over
Types of Offenses – 2	Presenting information and passing it over
Penalties and Sentencing – 1	Presenting information and passing it over
Penalties and Sentencing – 2	Presenting information and passing it over
Penalties and Sentencing Structure	Presenting information and passing it over
Firearm Enhancement for Felonies	Presenting information and passing it over
Sentencing – 1	Presenting information and passing it over
Sentencing – 2	Presenting information and passing it over
Non-probational offenses	Presenting information and passing it over
Constitutional Rights. Search and Seizure	Presenting information and passing it over
Notice of the Charge.	Presenting information and passing it over
Other Constitutional Rights – 1	Presenting information and passing it over
Other Constitutional Rights – 2	Presenting information and passing it over

Module 5. International Organizations, European Law and International Covenants on Human Rights (40 hours)	
Job-related topics	Job-related skills
United Nations	Debating
European Union	Debating
European Law	Debating
Organization for Security and Cooperation in Europe	Debating
NATO	Debating
Universal Declaration of Human Rights	Debating
International Covenant on Civil and Political Rights	Debating
International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	Debating

The system of exercises in the textbook is closely related to the integrative approach discussed above. The actual work directed at the development of skills and sub-skills is preceded by brainstorming tasks where students activate the available group knowledge enriching the collective knowledge which also becomes the individual knowledge of each individual in the group. It prepares the students for the next exercise where, on the basis of a coherent text, the first portion of the background knowledge together with appropriate terminological vocabulary to mark the constituent notions are introduced. The task of the pre-textual exercises (to develop anticipation and contextual guessing mechanisms) is the preliminary acquisition of vocabulary items the students are going to come across in the text later. The aim of the textual exercises is the retention of the mentioned vocabulary items on the text level, as well as the acquisition of the system of basic notions being the components of a corresponding segment of the future lawyers' professional activity. At the post-textual stage the students learn to apply the acquired notions and terminology to solve new communication problems using the additional information contained in the supplementary texts, i.e. the aim of this stage is the development of speech skills. For the sake of the variety, recursive methods are widely used where the students accomplish 2-3 exercises on the basis of the same text but carrying out different operations each time, analyzing the information in the text from different points of view, which results in the involuntary acquisition both of its content and the appropriate vocabulary.

The assessment of students' communicative competence should be carried out on a permanent basis.

Formative assessment may include formal tests (e.g. filling in the gaps, multiple choice etc) or evaluation of the students' language behavior in given situations, their presentations on a given topic, assessment of their creative writing or reports on the results of studying appropriate sources. The formative assessment is expected to be carried out 2-3 times per semester and enables the teacher to have a permanent feedback. The formative assessment data may result in some syllabus changes provided the actual results deviate from the expected ones.

Modular assessment, carried out at the end of each module, is recommended to be carried in the *FCE (First Certificate in English)* format, i.e. by means of a complex test consisting of 4 parts, the content of which varies depending on the module. Odd module test structure may include the following tasks: 1) listening comprehension test (20 minutes, 2 tests: I – listening for gist, II – listening for details) may have the form of yes/no questions, multiple choice, filling in the gaps or tables, unfinished sentences etc; 2) reading test (30 minutes, 2 texts: the functions of the texts and the tasks are the same as for listening comprehension), the structure of reading exercises in the textbook is roughly similar to the one used in the tests; 3) writing (30 minutes, creative writing task (see Recommendations on Creative Writing Work at the end of the textbook).

Even module test structure is as follows: 1) listening comprehension test (20 minutes, 2 tests: I – listening for concrete information, II – listening to recognize the meaning and attitude), the form being the same as in odd modules; 2) reading test (30 minutes, 2 texts: the functions of the texts and the tasks are the same as in odd modules); 3) writing (30 minutes, writing a 120-word essay according to the assignment).

The students' speaking competence is assessed separately at several end-of-module classes (18-24 minutes at each class): the students are tested in pairs (6 minutes per each pair, 2 tasks: I – comparing, contrasting and speculation on the basis of a visual aid (photo, picture); II – the expansion of the topic dealt with in part I with the transfer of the discussion to the professional areas of future lawyers. While the two students are being tested, the rest of the students are engaged in doing exercises from the textbook.

End-of-Course assessment has a comprehensive character and corresponds to the full format of the *FCE (First Certificate in English)* test, i.e. it combines the tasks of the odd and even modules test structure and correspondingly requires two classes (160 minutes). This type of assessment enables to establish whether the students have achieved the level expected by the ESP National Curriculum for Universities and this textbook.

This textbook is complemented by a CD with the texts read by native speakers to develop listening comprehension competence. English-Ukrainian and Ukrainian-English vocabularies at the end of each part make the textbook learner-friendly while the *Teacher's Book*, with the keys to the most complicated exercises and the *Tapescripts* section, provides for its being teacher-friendly as well. We also recommend specialized law dictionaries (see: Карабан В. І. Англо-український юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2003; Карабан В. І. Українсько-англійський юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2004).

The experimental teaching on the basis of this textbook, carried out at the School training lawyers for the Ministry of Foreign Affairs within Yaroslav Mudryi National Law Academy of Ukraine (Kharkiv), showed that it provides for the efficient development of the future lawyers' job-related communicative competence.

In the process of preparing the textbook the authors used the Internet resources, as well as the following publications:

Балла М. І. Англо-український словник: в 2 т. – К.: Освіта, 1996; Карабан В. І. Англо-український юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2003; Карабан В. І. Українсько-англійський юридичний словник. – Вінниця: Нова книга, 2004; Програма з англійської мови для професійного спілкування / Кол. авт.: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. Є. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005; Ребрій О. В. Переклад англійської громадсько-політичної літератури: Європейський союз та інші міжнародні організації. – Вінниця: Нова книга, 2009; Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпка І. П. Переклад англійської юридичної літератури. – Вінниця: Нова книга, 2006; Черноватий Л. М., Карабан В. І. та ін. Переклад англійської громадсько-політичної літератури: Система державного управління США: Навч. посіб. для ВНЗ. – Вінниця: Нова книга, 2006; Черноватий Л. М., Карабан В. І., Ганічева Т. В. та ін. Переклад англійської громадсько-політичної літератури: Міжнародні угоди у галузі прав людини: Навч. посіб. для студ. ВНЗ. – Вінниця: Нова книга. – 2006; Evans V. Successful Writing. Intermediate. – Newbury: Express Publishing, 2000; Evans V. Successful Writing. Upper Intermediate. – Newbury: Express Publishing, 2004; Focus on Britain. – L.: Foreign and Commonwealth Office, 2003; Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference. – Council for Cultural Cooperation, Education Committee. – Strasbourg, 2001. – <http://www.ecml.at/default.asp>; Oxford Collocations Dictionary of English. – OUP, 2002; The Law and You. – OSBE&OSBF: Columbus, 1993; Transparency in Government. – Vienna: US Dept of State, 2000; Universal Declaration of Human Rights. – Available from: <<http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm>>; International Covenant on Civil and Political Rights. – Available from: <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm>; International Covenant on Economic,